

Kvinnor utan kläder - Några tankar kring Betty Blue och Deep Throat B-uppsats i Filmvetenskap 1990 (?)

Innehåll:

- Förord
- Inledning
- Resumé av filmerna
- Den otillfredsställda kvinnan
- Den falska styrkan
- Kvinnan som objekt
- Den "manliga" blicken
- Sammanfattning
- Källförteckning
- Fotnoter

Förord

Mitt uppsatsarbete började egentligen redan för flera år sedan när jag diskuterade pornografi med några äldre feminister. De tyckte att pornografi borde totalförbjudas, då deras förnedrande kvinnobild och dess totala brist på konstnärliga kvalitet, inte kunde vara till nöje för någon, utan snarare en skada för samhällsmedborgarna. Det tycker inte jag. Jag tycker att pornografi ska få finnas, precis som oklippt skräckfilm, obskyra serier, samhällskritisk smalfilm, djävulsdyrkande hårdrock och annan åsidosatt kultur. Vad som är kvalitet måste konsumenten få avgöra själv. Dessutom anser jag att den förnedrande kvinnoroll som är så uppenbar i pornografin, återfinns i de flesta "accepterade" konstarter fast i en något förfinad form (då bortser jag från vålds- och barnpornografi som handlar mer om övergrepp än sex).

När jag senare läste några B-uppsatser om BETTY BLUE... häpnade jag något över det varma mottagande den fick av bildade kvinnor i min egen ålder och hur de helt kunde identifiera sig med Betty - en sorts modern Brigitte bardot, vars enda ambition i livet är att skaffa barn och få makens manuskript publicerat. Jag måste erkänna att det faktiskt irriterade mig lite och det var ungefär då jag bestämde mig för att jämföra Betty med Linda - huvudperson i porrfilm LÅNGT NER I HALSEN.

Det är på flera sätt en orättvis jämförelse. BETTY BLUE - 37,2 PÅ MORGONEN är en bra film med fina skådespelarprestationer och vackert foto, emedan LÅNGT NER I HALSEN är en typisk "hårdporr-film" med mycket låg budget och nästan obefintligt skådespeleri. Betty (spelad av Beatrice Dalle) är dessutom psykiskt sjuk. DOCK...tycker jag mig ha funnit fler likheter än jag faktiskt trodde. Jean-Jacques Beneix (BETTYS regissör) har sagt angående titeln "Betty Blue" att det är en ordlek - en hopslagning av "Betty Boop" och "Blue Movie" (=porrfilm). Skavonius B., "Intervju med Beneix", **DN** 4/10-86

De produktionsfakta jag presenterar om LÅNGT NER... är något bristfälliga, men de har varit ganska svåra att få tag på. Dessutom är de flesta namn man hittar pseudonymer. Slutligen vill jag tacka Betty, Linda, Laura Mulvey, Trond, personalen på filminstitutets bibliotek, min mor, mig själv och alla andra som gjorde denna uppsats möjlig.

Mia Engberg

Inledning

I min uppsats vill jag visa på att många av pornografins schabloner och myter om kvinnan återfinns i mycket av dagens film; den sexuellt frigjorda kvinnan, som är beroende av mannen och hans fallos, kvinnan som objekt under "den manliga blicken", den masochistiska kvinnan och så vidare. Som exempel har jag valt porrfilmen LÅNGT NER I HALSEN och Beneix's BETTY BLUE.

I det sista kapitlet utgår jag från Mulveys Mulvey L., "Visual pleasure and narrative cinema" Nichols B., **Movies and Methods vol. 2**, Berkley, 1985 och Kaplans Kaplan A., "Is the gaze male?" **Women and film**, New York, 1983 texter om manligt kontra kvinnligt seende och försöker utifrån detta förklara (eller åtminstone förstå) den objektifiering av kvinnan som återfinns i de flesta bildmedier.

Jag har inte kunnat begränsa mig till en metod - vilket ja ser som en fördel - utan blandar psykoanalytisk, feministisk och (i viss mån) ideologisk teori. Det har varit svårt att finna en lämplig definition för begreppet "pornografi". I Bonniers stora lexikon står följande att läsa om pornografi:

"*pornografi*: (av grek. porne, sköka, och grafein, skriva), sexuellt retande framställning i form av text, bild, film, estradföreställning, "posering" e.d. Enligt svensk lag är det straffbart att visa pornografiska bilder, t. ex. i skyltfönster, så att det väcker allmän anstöt." **Bonniers stora lexikon**, Stockholm, 1985
Då denna definition är mycket allmänt hållen innefattar den mycket av dagens film och skulle således vara olämplig att använda i denna uppsats. En film som BETTY BLUE... skulle exempelvis vara pornografisk.

Slutligen valde jag att inte definiera begreppet pornografi överhuvudtaget. Det räcker med att de filmer jag valt att jämföra har en skarp gräns som "accepterad" kontra "icke-accepterad" erotisk film. BETTY BLUE... har dessutom visats på allmänna biografier, vilket inte hade hänt om den av myndigheterna klassades som pornografisk.

Resuméer

LÅNGT NER I HALSEN (DEEP THROAT)

Linda är prostituerad och har mottagning i hemmet tillsammans med en väninna. Efter en arbetsdag berättar hon för väninnan (och oss) att hon är otillfredsställd med sitt sexliv. Hon säger visserligen att "I could spend the rest of my life getting laid", men hon kan inte få orgasm. Hon vill höra klockor och explosioner. Väninnan råder henne att gå till doktor Young.

Linda går till doktor Young och anförtror honom sitt dilemma. Efter en (till synes ganska oprofessionell) undersökning upptäcker doktor Young att Lindas clitoris sitter långt ner i halsen och inte där den borde, varför hon endast kan få sexuell tillfredsställelse genom fellatio (oral stimulering av manligt könsorgan). Linda får nu "öva" på doktor Young, vilket - efter en lång fellatioscen - leder till att Linda, för första gången i sitt liv, hör klockor och explosioner (vilket visas i ett ganska roligt montage).

Linda är överlycklig. "Doctor Young, how can I ever repay you? You showed me the way, I'm a fullfilled woman. Oh, doctor Young, marry me. I wanna be your slave." Linda vill ha kärlek, men doktor Young vill inte gifta sig, utan löser problemet genom att anställa Linda som "fysioterapeut". Jobbet går ut på att hjälpa män med sexuella problem. Linda får gå på hembesök och utöva fellatio mot betalning.

Den kvarvarande delen av filmen ägnas åt att studera Lindas hembesök på ett mycket närgånget sätt. Den sista "patient", vars bekantskap vi stiftar, har en sadistisk läggning. För att njuta måste han låtsas att han våldtar kvinnan.

Lindas terapi går ut på att låta honom smygtitta på henne i mycket privata situationer, varpå han låtsas våldta henne med maskering och leksakspistol. Detta är så tillfredsställande för båda parter att de blir förälskade i varandra och beslutar sig för giftermål.

BETTY BLUE - 37,2 PÅ MORGONEN (37,2 LE MATIN - BETTY BLUE)

Zorg bor i ett hus vid havet där han arbetar som fastighetsskötare i semesterbyn på stranden. Han träffar den femton år yngre Betty som, efter att ha sagt upp sig från ett servitrisjobb, flyttar in hos Zorg. Betty vill leva kompromisslöst och kan inte tolerera att Zorg blir hunsad av sin arbetsgivare. "Hur ska jag kunna älska dig om jag inte kan respektera dig?", frågar hon. När hon sedan hittar ett romanmanus som Zorg har skrivit blir hon helt besatt av tanken på att han ska bli författare, varpå hon bränner upp huset de bor i och de beger sig till Paris för att få hans manus publicerat.

I Paris bor de hemma hos Lisa, en väninna till Betty. Lisas pojkvän, Eddy har en pizzeria där de hjälper till att servera i väntan på svar från förläggarna. Inget svar kommer och Betty blir mer och mer neurotisk. En kväll får hon ett nervsammanbrott och sticker en gaffel i en av pizzerians gäster. Situationen är ohållbar och de bestämmer sig för att flytta ut på landet.

Ute på landet är allt till en början väldigt idylliskt. Zorg försörjer dem båda genom att sälja pianon, och de lär känna sina grannar lite. (Grannens fru gör allt för att förföra Zorg, men misslyckas.) Efter ett tag får Betty besked om att hon är gravid, vilket gör henne överlycklig. Det visar sig dock vara falskt alarm och Betty kommer i en djup depression. Hon känner att livet är emot henne och på nätterna hör hon konstiga röster. En dag när Zorg kommer hem har hon slitit ut sitt ena öga och förts till sjukhus. Betty har hamnat i koma - som en följd av sammanbrottet eller av övermedicinering får vi aldrig veta - och läkarna är osäkra på om hon någonsin kommer att återhämta sig helt. Zorg ger sig inte tid att vänta, utan går dit samma kväll (utklädd till kvinna) och gör slut på hennes lidande genom att kväva henne med en kudde. Efter detta ringer en förläggare och erbjuder sig att publicera hans manus och i sista

scenen får vi se hur Zorg återgår till sitt författande.

Den otillfredsställda kvinnan

Både Betty och Linda är otillfredsställda med sina liv. Betty är besviken på tillvaron som aldrig lever upp till hennes förväntningar och Linda kan inte få sexuell tillfredsställelse. I det patriarkala samhället har kvinnans sexualitet ofta ansetts vara ett hot. I sin roll som barnaföderska har hon makt över liv och död och står på så sätt närmare naturen än mannen. Kvinnans underkastelse under mannen är också en förutsättning för det patriarkala samhällets fortlevnad, varför kvinnans sexualitet på olika sätt har tyglats.

Exploateringen av kvinnans sexualitet i pornografin är ett bra exempel på detta. I LÅNGT NER... "oskadliggör" man Lindas sexualitet genom att flytta hennes clitoris till halsen (!). Hon kan bara tillfredsställas genom fellatio, vilket medför att hon inte kan tillfredsställa sig själv, inte ha sex med en annan kvinna och inte ens njuta av "barnalstring". Hon behöver en man.

Grönlund och Andersson skriver i en text om pornografi:

"Fellatio /.../ förekommer i alla hårdporrfilmer /.../ Psykologiskt/politiskt kan man se dessa återkommande fellatioscener som ett mycket påtagligt exempel på mannens förtryck av kvinnan. Den manlige aktören står eller ligger helt passivt medan den kvinnliga aktören utan att ställa egna krav tillfredsställer mannen." Andersson T. och Grönlund S., "Porrfilm. En studie i kuksugeri", c-uppsats, Inst. TFV, 1987, sid. 17

Att Linda endast kan nå tillfredsställelse på detta sätt är på sätt och vis det yttersta beviset på hennes underkastelse. Fellatio är också den enda färdighet (utöver bilkörning) som Linda visar i hela filmen och det blir hennes levebröd. Linda verkar dessutom känna en viss yrkesstolthet i sin roll som "fysioterapeut".

I LÅNGT NERE... är således tillfredsställelsen av mannen

1. kvinnans enda inkomstkälla
2. kvinnans enda "färdighet" - det enda hon kan
3. hennes yrke (som hon är stolt över)
4. kvinnans enda sätt att nå tillfredsställelse
5. syftet med hela filmen

Bettys sexualitet tyglas på ett annat sätt. Hennes enda egentliga ambitioner i livet tycks vara att få Zorgs manuskript publicerat och att föda hans barn. "Det är en gåva till dig", säger hon. Genom filmen får vi se Zorg i olika situationer där han agerar: han arbetar som fastighetskötare, han lagar ledningsrör hos Lisa, han bakar pizza, är en god servitör, levererar flyglar och kan dessutom författa. Betty däremot lyckas inte med något vettigt för egen del. Hon hjälper Zorg att måla, vilket hon snart tröttnar på, hon slänger ut köksinredning genom ett fönster, häller målarfärg över chefens bil, hugger gaffeln i en dam, lagar mat (som blir lite misslyckad), skär en förläggare i ansiktet och sticker slutligen ut sitt eget öga. Hon renskriver visserligen Zorgs manus - med ett finger - men det är bara för hans skull. Hon verkar också vara "bra i sängen".

Bettys otillfredsställelse ter sig mer och mer neurotisk under filmens gång och den enda lösning hon tycks se är Mannen, hennes relation till honom (som älskarinna och barnaföderska) och hans karriär som författare.

När vi slutligen förstår att Betty är psykiskt sjuk bemödar sig inte Beneix att förklara varför. Vi får inte veta vad som har orsakat hennes sjukdom och inte heller om det går att bota den. Vad har hänt tidigare i hennes liv? Vad kan egentligen tillfredsställa Betty? I stället för att söka svaren på frågorna dödar Zorg Betty och när hon har dött återgår han till sitt författande.

Kvinnans död som förutsättning för mannens skapande står att finna på många ställen i konstens historia, bland annat hos Shakespear. Birgit Munkhammar drar en parallell mellan detta och BETTY BLUE...:

"Författaren arbetar ensligt, fördolt och långsiktigt som hamlet för verket /.../ Ofelias krav gäller nuet, men måste avvisas för det framtida uppdragets skull. Det är i bokstavlig mening först över kvinnans döda kropp som det låter sig fullföljas /.../" Munkhammar B., "Kvinnooffer", DN 25/10-86
Genom att skildra Betty som så totalt utlevelsefull och omöjlig att leva med i sin otillfredsställelse och sina krav på nuet, faller det sig naturligt att hon dödas. Kvinnans sexualitet är ett hinder för författarens skapande och således ett hot mot hela hans existens.

På sätt och vis är alltså förtrycket av kvinnan djupare i BETTY BLUE... än i LÅNGT NER... då man istället för att tillfredsställa Betty dödar henne. Linda blir "bara" prostituerad.

Den falska styrkan

Till det yttre kan dessa två kvinnor ses som katalysatorer för männen. De för handlingen framåt. Utan Betty hade Zorgs liv antagligen blivit tråkigt och innehållslöst. Det är Betty som får honom att lämna det slitsamma, enformiga jobbet vid havet och det är hon som aktiverar hans författarskap (både genom att skicka in manuset till förläggare och ge stoff till romanen han skriver efter hennes död). Betty är också en sorts katalysator för Beneix, då hon är en förutsättning för hela denna films existens.

Detsamma gäller Linda. Genom sitt jobb som "fysioterapeut" (och sitt "varande" som kvinna) hjälper hon även de män som är åskådare att voyeuristiskt leva ut sin sexualitet och andra undaträngda känslor.

Det existerar alltså bara ett *behov* av kvinnan - ett beroende från mannens sida. Kvinnan ter sig till det yttre relativt stark och frigjord i sin roll som katalysator, men denna styrka är illusorisk då kvinnan, i dessa filmer, i mycket högre utsträckning är beroende av mannen än vice versa. Linda och Betty är visserligen handlingskraftiga, men på männens villkor och till deras fördel.

De får båda sin försörjning och sitt människovärde från männen och då deras främsta (nästan enda) egenskap är deras sexighet är de beroende av någon av "spegla" sig i; Mannen i filmen som bekräftar hennes sexighet, mannen bakom kameran som dokumenterar den och mannen i biosalongen som observerar den.

När Linda anställs som "fysioterapeut" utspelar sig följande dialog:

"- Will I need anything?

- Just a uniform.

- No equipment?

- Linda, you are born with all the equipment you need.

- Oh, doctor Young."

Både Linda och Betty verkar också vara ganska isolerade och har inte mycket kontakt med någon av det egna könet. Endast en gång får vi se Linda *tala* med sin väninna (de övriga gångerna de är tillsammans är i sexualakter med män). Då talar de om män och Linda blir hänvisad till en man för att lösa sina problem.

Bettys vän-relation med Lisa skildras något bättre, men den ersätts snart av att männen - Zorg och Eddy - "finner" varann, varpå denna relation syns vara mer äkta och beständig trots att de just träffats.

En av filmen roligaste och kanske ömmaste scener är också ett möte mellan två män. Zorg ska köra en pianoleverans med lastbil. På vägen blir han stoppad av en polis på grund av fortkörning. Det visar sig dessutom att han inte har något körkort, men när han berättar för polisen att han skall bli pappa blir polismannen alldeles rörd, sjunger en liten sång om faderskapet och låter honom sedan gå fri. Denna gemytliga "man-to-man"-stämning återfinns aldrig när det är kvinnor med.

En annan ensam kvinna i BETTY BLUE... är butiksföreståndarens hustru som vid flera tillfällen försöker förföra Zorg eftersom hennes man inte bryr sig om henne.

Det är följdaktligen männens värld. Män är poliser, författare, läkare, butiksinnehavare och är dessutom vänner med varandra. Kvinnan står ensam vid mannens sida.

Budd Boetticher skriver om kvinnans roll som katalysator och inspirationskälla i narrativ film:

"What counts is what the heroin provokes, or rather what she represents. She is the one, or rather the love or fear she inspires in the hero, or else the concern he feels for her, who makes him act the way he does. In herself the woman has not the slightest importance." Detta citat står att finna i Mulvey, op. cit, sid. 309, hon anger dock inte var Boettichers text finns tryckt.

Betty och Linda är vad man kallar sexuellt frigjorda kvinnor, vilket inte är detsamma som att de är fria som människor.

Betty Blue har jämförts med Brigitte Bardot - ett "naturbarn" med kurviga former och plutande läppar, vars roller ansågs mycket sexuellt frigjorda då hon gjorde dem. Jones Sima skriver om Bardots "frigjordhet" att det traditionella manssamhället bara kan se den fria kvinnan i denna roll. Kvinnan är ett barn av naturen, ett litet vilddjur som mannen ska tämja och civilisera. Sima J., "Bardots könsroll",

Andersson och Grönlund skriver om de återkommande "frigjorda" kvinnorna i porrfilm som på olika sätt visar sig vara beroende av mannen. De tror att dessa rollkaraktärer fungerar på två vis:

1. de försäkrar den manliga publiken att *alla* kvinnor - även de självständiga - är till för dem.
2. De fungerar som tröst för den manliga publik som mött självständiga kvinnor som *inte* varit till för dem, då de i filmen försäkras om sin outhärlighet och även sin överlägsenhet. Andersson T. och Grönlund S. op. cit

Kvinnan som objekt

Linda kallas för "fysio-terapeut" och betalas av "patienternas" sjukförsäkringar, men är i praktiken prostituerad. De män hon har sex med har känslor för hennes kropp, men inte för henne som person. Inte heller åskådaren har någon anledning att intressera sig för hennes inre, då det aldrig avslöjas om det *finns* överhuvudtaget.

Magdalena Rönn skriver om prostitution:

"Samlaget som kan innebära den största möjliga förening mellan könen blir istället en kärlekslös akt där mannens sexualitet endast är inriktad på kvinnans kön." Rönn M., "Mona-Lisa", c-uppsats, inst. TFV, 1989, sid. 12

Detsamma gäller relationen mellan åskådaren och den pornografiska filmen. Sexscenerna i LÅNGT NER... är oerhört känslolika och "köttiga", vilket distanserar åskådaren från de inblandade personerna. Närbilderna på kvinnornas kroppar är fler än på deras ansikten och varken dialog eller handling åskådliggör något av deras tankar och känslor.

Om Linda får vi bara veta att hon inte tillfredsställs genom vanligt samlag, att hon är ung, ensamstående och prostituerad. Inget nämns om hennes förflutna och inget om hennes framtidsdrömmar. Vi får inte heller veta hur hon upplever det något absurda dilemmat att ha clitoris i halsen.

Men... detta är dock en porrfilm. Varken horans kunder eller porrfilmens publik brukar fråga sig efter hennes själ, varför man ej bör häpna över denna films brist på psykologisk insikt. Linda är en sexig yta - ett runkobjekt om man så vill - inte en karaktär vars känslor intresserar oss.

Betty är också ett objekt, fast på ett annat sätt. Här är det inte sex-scenerna som är distanserade, utan själva berättarspråket.

Beneix är känd (och uppskattad) för sin "rockfilms-estetik". Det vackra fotot i BETTY BLUE... ger i sig filmen ett värde. man attraheras av de vykortsaktiga bilderna på huset, havet och framförallt på den vackra Beatrice Dalle med röda plutande läppar, rufsigt hår och vackra klänningar, men filmen skildrar inga realistiska psykologiska skeenden. Realismen underkastas estetikentill den milda grad att Bettys inre tycks nästan obefintligt.

Vi får ingen förklaring till Bettys alltmer neurotiska beteende. Ingenting sägs om hennes barndom - vilket *borde* vara relevant i en skildring av en psykiskt sjuk människa - och nästan inget om hennes förflutna (mer än att hon jobbat som servitris). Precis som sångerskan i en rockvideo är hon en läcker och sexig yta - vars utseende man förvisso kan identifiera sig med - men som inte erbjuder mer än en image och ett häftigt utspel.

Maaret Koskinen formulerar det så här:

"Det ges ingen bakgrund, inga förklaringar: filmen brister i psykologisk insikt. Så klagar man - och märker inte att det är denna frånvaro, dessa sk brister som är poängen. Ty Betty är inte en karaktär ur en 1800-tals roman, snarare ett par snabbt nedtecknade streck i en serietidning." Koskinen M., "Kult som intelligent kitsch", DN 12/3-87

Denna "poäng" är, enligt mig, ett effektivt sätt att distansera åskådaren från Bettys karaktär och således ett lika effektivt sätt att objektifiera henne.

Även mannen i filmen, Zorg, har detta distanserade förhållande till Betty. Han förmår aldrig tala med henne om hennes problem eller hennes bakgrund (eller om något väsentligt överhuvudtaget) och den enda gången de står riktigt nära varandra är när de slåss eller har samlag.

Betty är, precis som Linda, ett objekt för åskådaren och för mannen i filmen.

Den "manliga" blicken

Den feministiska filmkritikern Laura Mulvey tar i en essä upp begreppet "scopophilia" - tillfredsställelsen i att betrakta en annan person som sexuellt objekt. Hon bygger sitt resonemang på Freuds teorier om sexualiteten. Han menar att den voyeuristiska insikten uppstår redan i barndomen då man kikar in genom nyckelhålet till föräldrarnas sovrum och intresserar sig för allt som är privat och förbjudet

Mulvey menar att seendet av film är det ultimata medlet för att få ut sina voyeuristiska behov och fantasier då mörkret i salongen skapar en anonymitet åt åskådaren och filmen i sig ger en illusion om att åskådaren "smygtittar" in i en privat värld. Mulvey, op. cit

Seendet av porrfilm torde vara det yttersta exemplet på detta, eftersom sexualakten är det mest privata och "förbjudna" man kan bevittna.

Inledningsscenen i BETTY BLUE... är ett annat exempel på film som tilltalar våra voyeuristiska instinkter. Här *smyger* sig kameran på Betty och Zorg i sovrummet när de älskar med varandra. Scenen är ovanligt lång, utan musik och de älskande tycks helt omedvetna om vår närvaro.

Mulvey skriver vidare att filmen också utvecklar "scopophilia" i dess narcissistiska aspekt: tillfredsställelsen att identifiera sig med bilden. Detta baserar sig på Jacques Lacans teorier om spegelstadiet, det stadium i barnets utveckling då det för första gången identifierar sig själv i spegeln och skapar ett ego.

I psyko-analytiska termer utgör kvinnan ett kastrationshot mot mannen, för att hon är i avsaknad av fallos. Ett sätt att hantera denna rädsla är att "objektifiera" henne med blicken. Ett annat sätt är att identifiera sig med den manliga hjälten i filmen som på ett eller annat sätt "erövra" och oskadliggöra kvinnan.

I LÅNGT NER... är åskådaren varje man som Linda besöker och vi får se kärleksakten till och med närmare än vad någon av de inblandade rimligtvis skulle kunna. I de flesta scenerna filmas Linda med den "hungriga" kundens point-of-view. I slutet smygtittar vi exempelvis ur samma vinkel som hennes blivande make när de leker "peeping-Tom-lek".

Också Betty skildras ur en mans ögon. När vi, tillsammans med Zorg, för första gången ser Betty i dagsljus filmas först benen, varpå kamran - Zorgs blick och vår blick - långsamt går uppåt för att slutligen notera ansiktet.

Mulvey formulerar det så här:

"/.../ the film opens with the woman as object of the combined gaze of spectator and /.../ the male protagonist in the film. She is isolated /.../ on display, sexualised." Ibid. sid 310

Zorg är berättarrösten, subjektet. Han säger: "Jag hade träffat Betty en vecka tidigare. Vi knullade varje natt." Som svar till hans (och vår) blick säger Betty: "Hur tycker du jag ser ut? Gillar du det?", varpå Zorgs berättarröst fortsätter: "Få tjejer vågade klä sig som hon" och syftar på hennes sexiga, utmanande klädsel.

Hon är det passiva objektet. Han är det aktiva subjektet som betraktar och därför har makten (över henne och över vad vi får se av henne). Hon är kär i honom och de inleder ett förhållande, varför hennes sexualitet kommer i hans "ägo". Genom att identifiera sig med honom och ta del i hans makt som subjekt, kan åskådaren också "äga" Betty.

Mulvey skriver:

"In a world ordered by sexual imbalance, pleasure in looking has been split between active/male and passive/female. The determining male gaze projects its phantasy onto the female figure, which is styled accordingly. In their traditional exhibitionist role women are simultaneously looked at and displayed, with their appearance coded for strong visual and erotic impact so that they can be said to connote their *to-be-look-at-ness*." Ibid. sid 309

Den kvinnliga sexualiteten är således inriktad på att bli betraktad och underkasta sig, medan den manliga innefattar att betrakta och ta objektet i besittning.

Ann Kaplan har skrivit en psykoanalytisk förklaring till kvinnans benägenhet att underkasta sig och objektifieras. Också denna bygger på Lacans teorier. När flickan i barndomen tvingas lämna den illusoriska enheten med modern träder hon, enligt Lacan, in i den "symboliska" världen som innefattar "subjekt" och "objekt". Då denna värld är fallos-centrerad och hon är i avsaknad av fallos blir hon naturligt tilldelad objektsrollen som mottagare av manligt begär. I denna position kan sexuell

tillfredsställelse endast nås omkring hennes objektifiering. Hon upptar en masochistisk underkastelse som motsvarar mannens mer sadistiska "framåt-anda".

Detta finns symboliskt med i både BETTY BLUE... och LÅNGT NER::: fast i lite olika form. Betty sticker ut sitt eget öga och "stympar" på detta sätt sin egen blick, sitt eget betraktelsesätt och Linda förälskar sig i en man som har en uttalat sadistisk läggning och som gillar att smygitta.

Kaplan skriver också om mäns och kvinnors sexuella fantasier, vilket bekräftar teorin. I fantasin placerar sig många kvinnor i en roll underkastad mannen eller som en passiv mottagare av mannens åtrå och blickar. Mäns fantasier däremot går ofta ut på att se på kvinnor, ta dem i besittning och även se när kvinnan exponerar sig eller ger sig till andra. Mäns fantasier är också oftast mer exakta, visuella och sceniska än kvinnors. Kaplan, op. cit

Både Lindas och Bettys roller är produkter av den manliga fantasin. Lindas roll - och hela pornografi-genren - har faktiskt som *enda syfte* att stimulera mäns fantasier.

I Bettys fall är det lite mer tve-eggat. Beneix har själv sagt om sin film: Detta är en mans fantasi om en kvinna."Skavonius, op. cit Och Betty har förvisso inte många egenskaper som en kvinna kan identifiera sig med, men det är också en kvinnlig fantasi (om man ska tro på Mulvey och Kaplan), då Betty är vacker och sexig och får blickar på sig, vilket enligt detta resonemang är den "kvinnliga" blicken.

Detta är kanske den förklaring jag letade efter när jag undrade hur så många unga kvinnor kunde identifiera sig med Betty Blue.

Men varför ingen av dessa identifierar sig med Linda Lovelace och varför så få kvinnor ser på porrfilm (vilket enligt detta resonemang borde tilltala vår exhibitionsm) är en annan diskussion som jag får ta upp i min c-uppsats.

Sammanfattning

Jag har jämfört kvinnorollen i en hårpornfilm med kvinnorollen i en ny fransk film som av många betecknats som "ungdomsfilm" och "kult". Likheterna var, enligt mig, fler än skillnaderna.

Är detta en kontroversiell slutsats?

Svaret är nej.

Det är inget överraskande att traditionella könsroller förekommer i den narrativa filmen. Det är inte heller ovanligt att kvinnor objektifieras i bildmedier.

Mulvey och Kaplan menar att den "manliga" blicken är att se och objektifiera kvinnan med blicken emedan den "kvinnliga" blicken innebär att *bli sedd* - att få bekräftelse på sin existens genom att iakttas (och åtrås) av det motsatta könet. BETTY BLUE... är således både en manlig och en kvinnlig fantasi som ger voyeuristisk tillfredsställelse.

En av de mest etablerade könsrollsmytterna idag är den att kvinnan är född masochist - hon *vill* underkasta sig fysiskt och menalt. Att detta till och med förekommer i våra sexuella fantasier ser jag *inte* som ett bevis på att det är biologiskt betingat, snarare en indikation på hur djupt rotad denna myt är i vårt samhälle.

Dagens filmer bekräftar och späder på denna myt, vilket är ytterligare ett sätt att rota den i vår kultur.

Källor

Filmer:

BETTY BLUE - 37,2 PÅ MORGONEN (37,2 LE MATIN - BETTY BLUE)

manus och regi: Jean-Jacques Beneix

efter en roman av: Phillippe Djian

foto: Jean-Francois Robin

översättning: Stig Björkman

Betty: Beatrice Dalle

Zorg: Jean-Hughes Anglade

prod. år: 1986

LÅNGT NER I HALSEN (DEEP THROAT)
regi: Gerard Damiano (pseudonym: Jerry Gerard)
Linda: Linda Lovelace
Dr. Young: Harry Reems
prod. år: 1972

Litteratur:

Adult movies, Pocket Books, New York, 1982

"Porrfilm. En studie i kuksugeri" Andersson Torbjörn och Grönlund Sanna, c-uppsats, Inst. TFV, 1987